

Research Paper

The Effect of Moral Urges and Moral Identity as a Mediator in the Relationship between Moral Discord and Bullying in Primary Schools in Tehran.

Masoome Torkashvand¹, Gholamreza Sarami², Hadi Keramati³, Robabe Noori³

1- Ph.D. in educational psychology, Kharazmi University, Tehran.

2- Assistant Professor, Department of Educational Psychology, Kharazmi University, Tehran.

3- Associate Professor, Department of Educational Psychology, Kharazmi University, Tehran.

Received: 2019/07/01

Revised: 2019/09/02

Accepted: 2019/09/02

Use your device to scan and read the article online

DOI:

10.30495/jpmm.2024.32686.3881

Abstract

Background and purpose: In this study, the mediating role of moral emotion and moral identity in relation to moral disengagement and bullying has been investigated.

Methods: For this purpose, 486 students were selected through cluster sampling method among all the primary school students in Tehran. There were 254 male and 232 female students. They completed the Bullying Scale, the Moral Disruption Scale, the Moral Emotions Scale, and the Moral Identity Questionnaire. This study was conducted using structural equation modeling with the help of SPSS22 and PLS-SEM software.

Findings: It has been shown that moral identity and moral emotion both have a mediating role in the relationship between moral Disengagement and bullying.

Conclusion: Therefore, it can be concluded that according to the concept of the moral agency from Bandura's social cognitive theory, emotional factors should be considered in addition to cognitive factors and moral reasoning in order to examine the moral behavior of individuals.

Keywords:

Bullying, Moral Disengagement, Moral Emotion, Moral Identity.

Citation: Torkashvand M, Sarami Gh, Keramati H, Noori R. The Effect of Moral Urges and Moral Identity as a Mediator in the Relationship between Moral Discord and Bullying in Primary Schools in Tehran: Journal of Psychological Methods and Models 2024; 14 (54): 15-28.

*Corresponding Author: Masoome Torkashvand

Address: Ph.D. in Educational Psychology, Kharazmi University, Tehran.

Tell: 09199910993

Email: torkashvand.mn@gmail.com

Extended Abstract

Introduction

In the field of ethics, much attention is paid to the communication processes between moral knowledge and moral or immoral behaviors. Classical cognitive development theories of moral development (1, 2, 3) However, these theories of cognitive constructivism also agree with the assumption that moral development is not a mandatory process and moral delay may occur. As a result, the risk of antisocial behavior increases (4, 5). Most of the studies that have been conducted in the field of children and adolescents in examining the patterns of moral reasoning among bullies use the conceptual framework of moral discontinuity (12, 13). During the last three decades, in the psychology of ethics, a structure has been created that, as a motivational factor, can link moral judgment to moral action. As mentioned, Kohlberg's theory (1) and similar researches have largely focused on the processes of moral judgment and have less emphasis on the precursors of moral action (15). In contrast to theories of moral cognitive development, other theories focus on the role of moral emotions (17, 18). Moral emotions are emotions that are responsible for moral violations and the motivation for moral behavior. Moral emotions are related to the dual status of help/harm (20). There are several moral models that, in addition to moral reasoning and moral emotion, see moral identity as a key source of motivation for moral action (15) according to the researches mentioned that the role of moral reasoning is insufficient in predicting moral behaviors, and based on Bandura's theory of moral agency, this research seeks to examine the role of The mediation of variables of moral emotion and moral identity in the relationship between moral disengagement and bullying behavior in school.

Materials and Methods

The method of the present research is descriptive and of the type of correlation designs and structural equation modeling method. The statistical population of this research includes all primary school students of Tehran city in the academic year

of 2018-2019. 486 people were selected as a sample. It is necessary to explain that in the methodology of structural equation modeling, the sample size can be determined between 5 and 15 observations for each measured variable: $5q < n < 15q$, where q is the number The observed variables are the number of items (questions) of the questionnaire and n is the sample size. It should be noted that the emphasis is always on the sample size should not be less than 200 people (33).

Since the total number of questions related to the questionnaires of this research is 46 questions. Therefore, according to the above formula, the number of sample people can be between 230 and 690 people, the average of which is about 486 people, using multi-stage cluster methods and by education level and gender was selected. The data collection tools were as follows: the 6-question Bullying Scale (25), the 18-item Moral Disruption in Bullying Scale (MDBS) (25), the 14-question Moral Emotions Scale (25), and the Moral Identity Questionnaire (31).

Findings

Based on the results, it can be seen that the verification index of the validity of the sharing of hidden variables is positive for all the constructs, therefore, the developed model has adequate adequacy. Also, to check the quality or validity of the model, the validity check is used, which includes the validity check index of sharing and the validity check index of filling or redundancy. The positive values of these indicators indicate the appropriate and acceptable quality of the measurement and structural model. The indices are positive and greater than zero. Therefore, the model is approved based on these indicators. In addition, the value of the statistic was estimated at 2.288, which is greater than the value of 1.96, which indicates that moral excitement was a mediator in the relationship between moral breach and bullying. Also, the value of the statistic was estimated to be 3.410, which is greater than the value of 1.96, which indicates that moral identity was a mediator in the relationship between moral breach and bullying.

Discussion

Based on the backgrounds of the research that was examined, like many variables of behavioral sciences, in order to study the relationship between moral breach and bullying, it is appropriate to consider other variables as mediators so that a more complete definition of the relationship between these two can be made. provided variable. One of these variables was emotional factors such as "moral excitement". Traditional theories in moral development, such as Piaget's and Kohlberg's theory, paid more attention to the role of cognitive factors in moral judgment. In this research, two hypotheses have been examined as follows; In examining the first hypothesis; Since the value of the statistic obtained (2.196) is above the minimum statistic at the reliable level (1.96), therefore, the null hypothesis was rejected and the research hypothesis was confirmed. So it was found that moral emotion is a mediator in the relationship between moral breach and bullying.

Results

In the psychology of ethics, due to the dominance of the developmental cognitive approach of Kohlberg and Piaget, for many years, the ethics of people were investigated solely based on their arguments. But moral reasoning cannot be considered as the only predictor of moral behavior and other antecedents should be suggested. One of the most important of them is emotional factors, such as guilt, empathy, sympathy, pride and love. In fact, recent works consider emotional factors as an important aspect of moral judgment and moral behavior.

Ethical Considerations and Compliance with Ethical Guidelines

The participants took part in the study with full consent.

Funding

No funding.

Authors' Contributions

All authors contributed equally to the article.

Conflicts of Interest

The authors declared no conflict of interest.

مقاله پژوهشی

اثر هیجان‌ات اخلاقی و هویت اخلاقی به عنوان میانجی در رابطه بین گسست اخلاقی و قلدری در مدارس ابتدایی شهر تهران

معصومه ترکاشوند^{۱*}، غلامرضا صرامی^۲، هادی کرامتی^۳، ربابه نوری^۳

۱- دکترای روان‌شناسی تربیتی دانشگاه خوارزمی تهران.

۲- استادیار گروه روان‌شناسی تربیتی دانشگاه خوارزمی تهران.

۳- دانشیار گروه روان‌شناسی تربیتی دانشگاه خوارزمی تهران.

چکیده

زمینه و هدف: این پژوهش به منظور بررسی نقش واسطه‌ای هیجان و هویت اخلاقی، در ارتباط بین گسست اخلاقی و قلدری انجام شد.

روش: بدین منظور، از بین جامعه آماری که شامل کلیه دانش‌آموزان دختر و پسر مقطع ابتدایی شهر تهران در سال ۹۸-۹۷ بود، نمونه ۴۸۶ دانش‌آموز با استفاده از روش خوشه‌ای انتخاب شد که شامل ۲۵۴ دانش‌آموز پسر و ۲۳۲ دانش‌آموز دختر بود. شرکت‌کنندگان در این پژوهش به چهار پرسش‌نامه قلدری تورنبرگ و جانگرت، گسست اخلاقی تورنبرگ و جانگرت، هیجان اخلاقی تورنبرگ و همکاران و هویت اخلاقی آکوینو و رید پاسخ دادند. روش مدلسازی معادلات ساختاری با استفاده از نرم‌افزارهای SPSS22 و PLS-SEM جهت تجزیه و تحلیل بکار گرفته شد.

یافته‌ها: نشان داده شد که هویت اخلاقی و هیجان اخلاقی هر دو نقش واسطه‌ای در رابطه بین گسست اخلاقی و قلدری دارند.

نتیجه‌گیری: بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت که مطابق با مفهوم عاملیت اخلاقی از نظریه شناختی اجتماعی بندورا، جهت بررسی رفتارهای اخلاقی افراد، افزون بر عوامل شناختی و استدلال اخلاقی، می‌بایست به عوامل هیجانی نیز توجه نمود.

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۰۴/۱۰

تاریخ داوری: ۱۳۹۸/۰۶/۱۱

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۰۶/۱۱

از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید

DOI: 10.30495/jpmm.2024.32686.3881

واژه‌های کلیدی:

قلدری، گسست اخلاقی، هیجان اخلاقی، هویت اخلاقی.

* نویسنده مسئول: معصومه ترکاشوند

نشانی: دکترای روان‌شناسی تربیتی دانشگاه خوارزمی تهران.

تلفن: ۰۹۱۹۹۹۱۰۹۹۳

پست الکترونیکی: torkashvand.mn@gmail.com

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

مقدمه

در حوزه اخلاق، توجه زیادی به فرایندهای ارتباط بین شناخت اخلاقی و رفتارهای اخلاقی یا غیر اخلاقی می شود. تئوری‌های رشد شناختی کلاسیک از رشد اخلاقی (۱،۲،۳) بر این باورند که استدلال اخلاقی با افزایش سن در طی مجموعه‌ای از مراحل ثابت افزایش می‌یابد. با این حال این نظریه‌های سازنده‌گرایی شناختی نیز با این فرض موافق هستند که رشد اخلاقی یک فرایند لازم‌الاجرا نیست و ممکن است تاخیر اخلاقی اتفاق بیفتد. در نتیجه، خطر رفتارهای ضد اجتماعی افزایش می‌یابد (۴،۵). در حقیقت اخلاق می‌تواند به عنوان مفهیمی از رفاه بشر، عدالت و حقوق و قوانین مربوط به فعالیت‌هایی که بر دیگران تأثیرگذار است، تعریف شود (۶،۷). متناسب با این تعریف، قلدری یک نمونه از اقدامات ضد اخلاقی است، زیرا این رفتار به قصد آزار تکرار می‌شود و پیامدهای آن به سمت کسی است که در موضع ضعیف-تر قرار دارد (۸). قلدری پدیده‌ای است که در تمام گروه‌های سنی و در بسیاری از موقعیت‌های گوناگون (برای مثال: مدرسه، محل کار، باشگاه، سازمان‌ها) دیده می‌شود. قلدری با رفتارهای ظالمانه نسبت به کسانی که ضعیف‌تر به نظر می‌رسند و کسانی که قادر به پاسخگویی نیستند مشخص می‌شود (۹).

بیش‌تر مطالعاتی که در زمینه کودکان و نوجوانان در بررسی الگوهای استدلال اخلاقی در میان افراد قلدر انجام شده است، از چارچوب مفهومی گسست اخلاقی استفاده می‌کنند. این مطالعات نشان داده‌اند که قلدری در مدرسه رابطه مثبتی با گسست اخلاقی در نوجوانان (۱۰،۱۱) و کودکان دارد (۱۲،۱۳). برخی از مطالعات از ابزارهای اندازه‌گیری برای ارزیابی استراتژی‌های گسست اخلاقی کودکان و نوجوانان و ارتباط آن با قلدری استفاده کرده‌اند. در این مطالعات اسنادهای هیجانی و توجیهات اخلاقی کودکان و نوجوانان از یک مجرم در یک داستان فرضی پرسیده شد. این مطالعات نشان داد که کودکان (۱۴) و نوجوانانی (۱۰) که بیش‌تر درگیر قلدری بودند، گسست اخلاقی بیش‌تری داشتند.

طی سه دهه گذشته، در روان‌شناسی اخلاق، ساختاری ایجاد شده است که به عنوان یک عامل انگیزشی می‌تواند قضاوت اخلاقی را به عمل اخلاقی پیوند دهد. چنانچه ذکر شد، تئوری کالبرگ (۱) و پژوهش‌های از این دست تا حد زیادی بر فرایندهای قضاوت اخلاقی متمرکز شده‌اند و تأکید کمتری بر پیش‌سازهای عمل اخلاقی دارد. بررسی‌ها نشان می‌دهند اگرچه ارتباط بین قضاوت اخلاقی و عمل اخلاقی همواره در مطالعات تجربی یافت شده است، اما تا حدودی ضعیف است (۱۵)، اما دلایل متعددی ما را به بررسی نقش عواملی از قبیل هویت و هیجان در اخلاق سوق می‌دهد. اول این که، استدلال اخلاقی تنها یک پیش‌بینی ساده از عمل اخلاقی است (۱۵)؛ دوم این که، افراد بسیار اخلاقی

نیز ظرفیت استدلال اخلاقی مسائلی که پیچیدگی غیرمعمول داشته باشند را ندارند (۲). از این رو، پژوهشگرانی از جمله بلاسی (۱)، رست (۱۶) و حتی خود کالبرگ (۱) متوجه شدند که نیازمند شناسایی تعدیل‌کننده‌ها و واسطه‌هایی برای ارتباط بین استدلال اخلاقی و عمل اخلاقی هستند. هویت اخلاقی چنین ساختاری دارد و با سرمایه‌گذاری روی تئوری هویت و پژوهش در این زمینه می‌توان به درک بهتری از قضاوت اخلاقی دست یافت (۱۳). در مقابل نظریه‌های رشد شناختی اخلاقی، دیگر نظریه‌ها بر نقش هیجانات اخلاقی تمرکز می‌کنند (۱۷،۱۸). با اشاره به هاید (۱۹) هیجانات اخلاقی، هیجاناتی هستند که عهده‌دار تخلفات اخلاقی و انگیزه رفتار اخلاقی هستند. هیجانات اخلاقی با موقعیت دوتایی وضعیت کمک/آسیب ارتباط دارند (۲۰). در ادبیات، اغلب سه هیجان اخلاقی مطرح می‌شود: همدلی، همدردی و احساس گناه (۱۷،۱۸،۲۱). مطالعات گذشته ارتباط بین گسست اخلاقی و هیجانات اخلاقی را تایید کرده‌اند؛ به عنوان مثال، گسست اخلاقی رابطه منفی با همدلی (۱۹،۲۲) و احساس گناه نسبت به تخطی اخلاقی دارد (۱۴،۲۳). در واقع هیجانات اخلاقی با ساخت طرحواره عمل اخلاقی مرتبط بوده و در چارچوب کلی مفهومی هدایت اخلاقی کودک نقش دارند (۷،۱۸). پس می‌توان گفت که هیجانات اخلاقی به کودکان کمک می‌کنند تا عواقب منفی خطاهای اخلاقی را پیش‌بینی کنند و آنان را قادر می‌سازد تا نتایج رفتار اخلاقی را تنظیم کنند (۲۴).

بنابراین، با تحریک هیجانات اخلاقی، معیارهای اخلاقی باید درونی شوند و یا طرحواره‌های اقدامات اخلاقی در دسترس‌تر باشند. این طرحواره‌های اخلاقی در پردازش اطلاعات اجتماعی و اعمال نفوذ تماشاچی در رویارویی با فرد پرخاشگر مؤثر است. بنابراین، فرض بر این است که هیجانات اخلاقی در ارتباط با گسست اخلاقی و رفتار قلدری و قربانی به این صورت خواهد بود: سطح بالای هیجانات اخلاقی رابطه مثبت بین گسست اخلاقی و قلدری را تضعیف و رابطه منفی بین گسست اخلاقی و قربانی بودن را تقویت می‌کند (۲۵).

چندین مدل اخلاقی وجود دارد که افزون بر استدلال اخلاقی و هیجان اخلاقی، هویت اخلاقی را به عنوان یک منبع کلیدی از انگیزه عمل اخلاقی می‌بینند (۱۵). هویت اخلاقی پیچیده است و جنبه چندوجهی اخلاقی دارد که تعریف و عملیاتی کردن آن دشوار است و به طور کلی مستلزم یکپارچگی بین احساس فرد از اخلاق و احساس فرد از هویت است (۲۶). لذا، بعد از این بیش‌تر پژوهش‌ها در انگیزه عمل اخلاقی بر ساختار هویت اخلاقی متمرکز شد. به طور کلی هویت اخلاقی مربوط است به اینکه تا چه حد بی اخلاقی فرد، به هویت فردی او بستگی دارد (۲۷). مفهوم هویت اخلاقی در روان‌شناسی به طور کلی با کار بلاسی

نمونه بین ۲۳۰ تا ۶۹۰ نفر می‌تواند باشد که حد وسط آن یعنی حدود ۴۸۶ نفر با استفاده از روش‌های خوشه‌ای چندمرحله‌ای به تفکیک پایه تحصیلی و جنسیت انتخاب شدند. ابزارهای گردآوری داده‌ها از قرار زیر است:

ابزار پژوهش

پرسش‌نامه قلدری: مقیاس ۶ سؤالی قلدری (۲۵) برای اندازه‌گیری رفتار قلدری شرکت‌کنندگان استفاده می‌شود. پایایی این پرسش‌نامه ۰.۸۸ اعلام شده است. این پرسش‌نامه سه بعد از قلدری (فیزیکی، کلامی، و رابطه‌ای) را می‌سنجد.

پرسش‌نامه گسست اخلاقی: مقیاس ۱۸ سؤالی گسست اخلاقی در قلدری (MDBS) (۲۵) برای اندازه‌گیری گسست اخلاقی در موقعیت‌های قلدری استفاده می‌شود. هر سؤال هفت مقیاس پاسخگویی دارد: ۱ به معنی مخالف و ۷ به معنی موافق است. پایایی این پرسش‌نامه در پژوهش تورنبرگ و جانگرت (۲۰۱۴)؛ ۹۰ درصد به دست آمده است.

پرسش‌نامه هیجانان اخلاقی: مقیاس ۱۴ سؤالی هیجانان اخلاقی به اندازه‌گیری درجه‌ای از هیجانان اخلاقی می‌پردازد که مربوط به موقعیت‌های قلدری است. این پرسش‌نامه سه بعد از هیجانان اخلاقی، شامل: همدردی، همدلی، و احساس گناه را می‌سنجد. شرکت‌کنندگان هر سؤال را با توجه به ۷ مقیاس پاسخ می‌دهند که ۱ به معنی مخالف و ۷ به معنی موافق بودن است. پایایی این پرسش‌نامه در پژوهش تورنبرگ و جانگرت (۲۵)؛ ۹۷٪ به دست آمده است.

پرسش‌نامه هویت اخلاقی: مقیاس «خود اهمیت دهی هویت اخلاقی» مقیاسی خودگزارش دهی است که توسط آکوینو و رید (۳۱) ساخته و اعتبار یابی شده و دارای دو زیر مقیاس درونی سازی (میزانی که صفات اخلاقی در خود پنداره فرد مرکزیت یافته) و نمادی سازی (میزانی که هر آزمودنی هویت اخلاقی را در ظاهرش نشان می‌دهد) است. در ابتدا از افراد خواسته می‌شود تا به صفات اخلاقی که در بالای پرسش‌نامه نوشته شده، توجه کنند. صفاتی چون مهربان، عادل، زحمت کش و ... پس از آن ۱۰ سؤال درباره این صفات از آزمودنی‌ها پرسیده می‌شود تا میزانی که داشتن این صفات برای فرد مهم است، تعیین شود. شرکت‌کنندگان هر سؤال را با توجه به ۷ مقیاس پاسخ می‌دهند؛ که ۱ به معنی کاملاً مخالف و ۷ به معنی کاملاً موافق است. پایایی این پرسش‌نامه ۷۵ درصد گزارش شده است.

(۱۵) رشد یافت. بلاسی پیشنهاد کرد که هویت اخلاقی ممکن است به قضاوت‌های اخلاقی کمک کند و موجب شود که عمل اخلاقی مناسبی از فرد سر بزند. این که آیا ما در آن رفتار اخلاقی احساس مسئولیت می‌کنیم یا خیر، تا حد زیادی به هویت ما بستگی دارد. اگر قضاوت ما درباره مسئولیت ما نسبت به آن عمل، با مرکزیت هویت ما باشد، در فرد برای انجام عمل اخلاقی ایجاد انگیزه می‌شود زیرا افراد منطبق با هویت خود به انجام رفتار هدایت می‌شوند (۱۵). افزون بر این شواهدی وجود دارد که نشان می‌دهد تکامل شکل‌گیری هویت فردی و درک اخلاقی ممکن است پیش نیاز رشد هویت اخلاقی باشند (۲۸). در نهایت؛ فعالیت در خدمات اجتماعی (۲۹) و فعالیت‌های مذهبی (۳۰) و همچنین، پدر و مادر توانمند و معتبر (۳۱،۳۲) ممکن است زمینه تسهیل رشد هویت اخلاقی را فراهم کنند. بخش مهمی از مفهوم هویت اخلاقی این است که تا چه حد عناصری که بیش‌تر در هویت فردی تمرکز دارند (مثل ارزش‌ها، اهداف و فضیلت‌ها) اخلاقی هستند (بلاسی، ۱۹۹۵). با توجه به پژوهش‌های ذکر شده مبنی بر کافی نبودن نقش استدلال اخلاقی در پیش‌بینی رفتارهای اخلاقی، و بر اساس نظریه عاملیت اخلاقی بندورا، این پژوهش به دنبال بررسی نقش میانجی‌گری متغیرهای هیجان اخلاقی و هویت اخلاقی در ارتباط بین گسست اخلاقی و رفتار قلدری در مدرسه است.

روش پژوهش، جامعه و نمونه آماری پژوهش

روش این پژوهش از نوع توصیفی و از نوع طرح‌های همبستگی و روش مدل‌سازی معادلات ساختاری است. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار SPSS20 و Smart PLS2 استفاده شده است. Smart PLS2 نرم افزاری مفید برای مدل‌سازی معادلات ساختاری حداقل مجزورات جزئی (PLS-SEM) است که توسط رینگل، وند و ویل (۲۰۰۵) طراحی شده است. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دانش‌آموزان دختر و پسر مقطع ابتدایی شهر تهران در سال تحصیلی ۹۷-۹۸ است. ۴۸۶ نفر به عنوان نمونه انتخاب شد لازم به توضیح است در روش شناسی مدل یابی معادلات ساختاری تعیین حجم نمونه می‌تواند بین ۵ تا ۱۵ مشاهده به ازای هر متغیر اندازه‌گیری شده تعیین شود: $15q_5 < n < q$ که در آن q تعداد متغیرهای مشاهده شده یا تعداد گویه‌ها (سوالات) پرسش‌نامه و n حجم نمونه است. لازم به ذکر است تاکید همیشه بر این است کف نمونه نباید از ۲۰۰ نفر کمتر باشد (۳۳).

$$46 < n < 15(46)5$$

از آنجا که مجموع سؤال‌های مربوط به پرسش‌نامه‌های این پژوهش، ۴۶ سؤال می‌باشد. لذا با توجه به فرمول فوق، تعداد افراد

یافته های پژوهش

دختران، ۱۴۵ نفر در پایه پنجم، ۸۷ نفر در پایه ششم مشغول به تحصیل بودند.

شرکت کنندگان در پژوهش در بین پسران، ۱۰۶ نفر در پایه پنجم، ۱۴۸ نفر در پایه ششم مشغول به تحصیل بودند و در بین

جدول ۱- آمار توصیفی مربوط به متغیرهای پژوهش

شاخصها	میانگین	انحراف استاندارد	میانه	نما	کمترین نمره	بیشترین نمره
توجیه اخلاقی	۴/۴۶	۳/۲۰	۳	۲	۲	۱۴
برچسب زدن بدون سوءنیت	۶/۷۳	۳/۶۸	۶	۲	۲	۱۴
مقایسه منفعتی	۵/۸۵	۳/۶۴	۵	۲	۲	۱۴
انتقال مسئولیت	۱۰/۷۲	۵/۲۲	۱۰	۹	۳	۲۱
پخش مسئولیت	۷/۶۷	۳/۴۶	۸	۸	۲	۱۴
وخامت عواقب	۱۰/۰۱	۵/۴۲	۹	۴	۴	۲۵
اسناد رفتار قلدری به قربانی	۶/۱۰	۳/۴۹	۵	۳	۳	۱۸
قلدری فیزیکی	۰/۴۸۹	۱/۰۴	۰	۰	۰	۵
قلدری کلامی	۱/۵۶	۱/۵۹	۱	۱	۰	۷
قلدری ارتباطی	۴/۷۱	۲/۹۲	۴	۲	۲	۱۴
همدلی	۲۸/۸۸	۵/۷۸	۳۱	۳۵	۱۳	۳۵
همدردی	۴/۶۷	۳/۲۸	۳	۲	۲	۱۴
احساس گناه کمک نکردن	۱۵/۶۲	۴/۴۴	۱۶	۲۱	۳	۲۱
احساس گناه آزار دادن	۱۲/۲۸	۲/۸۷	۱۴	۱۴	۲	۱۴
درون سازی	۳۰/۷۴	۵/۰۴	۳۲	۳۵	۷	۳۵
نمادسازی	۲۴/۲۴	۷/۲۴	۳۲	۳۵	۵	۳۵

تحلیل عاملی تاییدی: ضرایب بارهای عاملی نشان می دهند تا چه میزان تغییرات متغیرهای پنهان توسط متغیرهای مشاهده شده تبیین می شوند. ملاک معنادار بودن بار عاملی، بزرگتر بودن میزان بار عاملی از میزان ۰/۴ و بزرگتر بودن سطح معنی داری از میزان ۱/۹۶ می باشد. نتایج بررسی نشان داد تمامی گویه ها به صورت معناداری متغیرهای پنهان مربوط به خود را تبیین می نمایند.

با توجه به نتایج جدول بالا ملاحظه می شود که در پرسش نامه گسست اخلاقی، از بین ۷ مؤلفه مورد بررسی، میانگین مؤلفه انتقال مسئولیت (۱۰/۷۲) از بقیه مؤلفه ها بیش تر است. در پرسش نامه قلدری، بیش ترین میانگین مربوط به مؤلفه قلدری ارتباطی (۴/۷۱) می باشد. اما در پرسشنامه هیجان اخلاقی، میانگین مؤلفه همدلی (۲۸/۸۸) با تفاوت بالا، از میانگین بقیه مؤلفه های این متغیر بیش تر است. هم چنین، در پرسش نامه هویت اخلاقی، میانگین متغیر درون سازی (۳۰/۷۴) از میانگین متغیر نمادسازی بالاتر است.

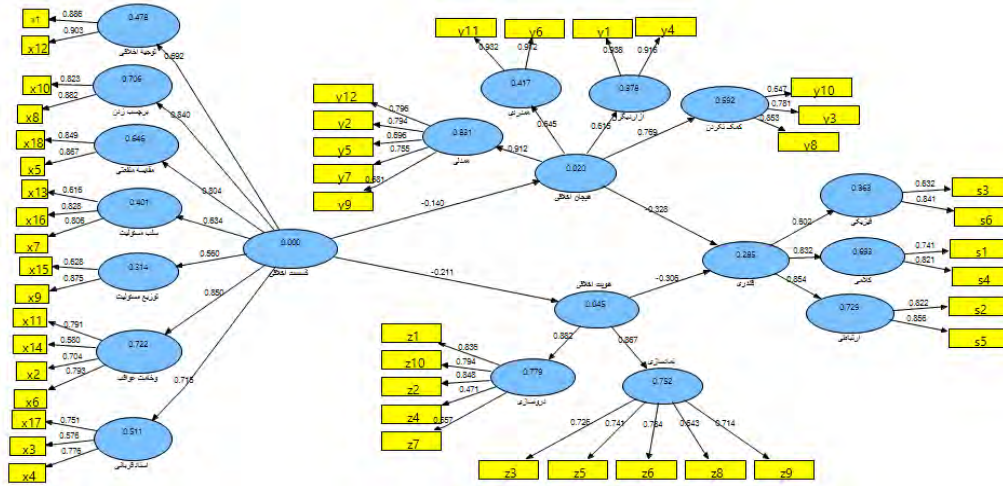
جدول ۲- ضرایب بارهای عاملی و معناداری

متغیر مشاهده شده (گویه های پرسش نامه)	بار عاملی	خطای استاندارد	سطح معنی داری تی
<S1 قلدری کلامی	۰/۷۴۱۸	۰/۰۳۲۸	۲۲/۶۲۱۴
<S4 قلدری کلامی	۰/۸۲۰۵	۰/۰۱۶۵	۴۹/۷۲۸۷
<S2 قلدری ارتباطی	۰/۸۲۴۴	۰/۰۳۸۸	۲۱/۲۲۲۶
<S5 قلدری ارتباطی	۰/۸۵۳۹	۰/۰۱۳۵	۶۳/۱۵۳۹
<S3 قلدری فیزیکی	۰/۶۱۲۸	۰/۰۵۲۷	۱۱/۶۳۷۱
<S6 قلدری فیزیکی	۰/۸۵۴	۰/۰۳۱۱	۲۷/۴۴۴۱
<X1 توجیه اخلاقی	۰/۸۸۶۶	۰/۰۱۳۹	۶۳/۶۵۲۷
<X2 توجیه اخلاقی	۰/۹۰۳۱	۰/۰۱۰۳	۸۷/۴۵۳۱

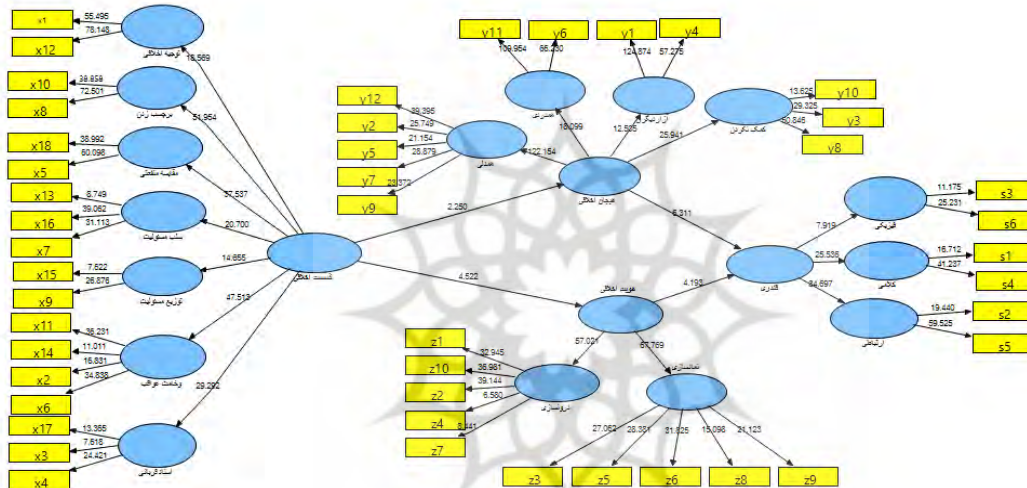
۴۴/۳۰۸۳	۰/۰۱۸۶	۰/۸۲۲۵	<- 10x برچسب زدن بدون سوءنیت
۸۰/۵۴۱۶	۰/۰۱۱	۰/۸۸۲۱	<- 8x برچسب زدن بدون سوء نیت
۴۰/۴۲۶۸	۰/۰۱۹۶	۰/۷۹۰۸	<- 11x وخامت عواقب
۱۲/۰۷۳۷	۰/۰۴۸۱	۰/۵۸۰۸	<- 14x وخامت عواقب
۱۹/۰۸۱۷	۰/۰۳۶۹	۰/۷۰۳۳	<- 2x وخامت عواقب
۳۵/۴۹۶۶	۰/۰۲۲۳	۰/۰۷۹۳۱	<- 6x وخامت عواقب
۱۱/۱۸۹۸	۰/۰۵۵۴	۰/۶۲۰	<- 13x انتقال مسئولیت
۴۰/۷۵۸۹	۰/۰۲۰۳	۰/۸۲۸۳	<- 16x انتقال مسئولیت
۳۵/۶۶۳۲	۰/۰۲۲۵	۰/۸۰۳۹	<- 7x انتقال مسئولیت
۹/۱۳۴۱	۰/۰۶۹۳	۰/۶۳۳	<- 15x پخش مسئولیت
۳۰/۹۳۸۶	۰/۰۲۸۲	۰/۸۷۲	<- 9x پخش مسئولیت
۱۶/۴۴۱۵	۰/۰۴۵۸	۰/۷۵۳۷	<- 17x اسناد رفتار قلدری به قربانی
۸/۸۲۹۶	۰/۰۶۵	۰/۵۷۴۱	<- 3x اسناد رفتار قلدری به قربانی
۲۹/۷۳۳۱	۰/۰۲۶	۰/۷۷۴۴	<- 4x اسناد رفتار قلدری به قربانی
۷۵/۷۰۹۷	۰/۰۱۱۴	۰/۸۶۶۸	<- 5x مقایسه منفعتی
۴۸/۰۶۴۵	۰/۰۱۷۷	۰/۸۴۹۲	<- 18x مقایسه منفعتی
۱۳۸/۶۷۵	۰/۰۰۶۸	۰/۹۳۸۳	<- 1y احساس گناه از آزار دیگران
۶۸/۵۵۸۶	۰/۰۱۳۴	۰/۹۱۵۶	<- 4y احساس گناه از آزار دیگران
۱۴/۲۴۱۷	۰/۰۴۵۴	۰/۶۴۶۹	<- 10y احساس گناه از کمک
۵۷/۴۹۹۶	۰/۰۱۴۸	۰/۸۵۲۷	<- 8y احساس گناه از کمک نکردن
۲۹/۹۰۵۷	۰/۰۲۶۱	۰/۷۸۱۵	<- 3y احساس گناه از کمک نکردن
۶۷/۹۸۳۹	۰/۰۱۳۴	۰/۹۱۱۴	<- 6y همدردی
۱۱۷/۵۸۵۶	۰/۰۰۷۹	۰/۹۳۱۶	<- 11y همدردی
۴۵/۹۶۶۵	۰/۰۱۷۳	۰/۷۹۶۲	<- 12y همدلی
۲۷/۶۰۹۳	۰/۰۲۸۸	۰/۷۹۴۱	<- 2y همدلی
۲۴/۵۰۸۴	۰/۰۲۷۸	۰/۶۸۱۲	<- 9y همدلی
۲۳/۹۰۸۸	۰/۰۲۹۱	۰/۶۹۵۵	<- 5y همدلی
۳۲/۹۲۹۶	۰/۰۲۲۹	۰/۷۵۵	<- 7y همدلی
۳۳/۰۵۱۲	۰/۰۲۵۳	۰/۸۳۵۵	<- 1Z درونی سازی
۸/۹۷۰	۰/۰۶۲۱	۰/۵۵۶۷	<- 7Z درونی سازی
۷/۲۷۰۷	۰/۰۶۴۸	۰/۴۷۰۹	<- 4Z درونی سازی
۴۲/۰۳۸۲	۰/۰۱۸۹	۰/۷۹۳۵	<- 10Z درونی سازی
۴۱/۳۶۹۷	۰/۰۲۰۵	۰/۸۴۸۳	<- 2Z درونی سازی
۳۰/۵۹۰۶	۰/۰۲۳۷	۰/۷۲۶۱	<- 3Z تمادی سازی
۳۲/۹۱۲۸	۰/۰۲۲۵	۰/۷۴۱۳	<- 5Z تمادی سازی
۳۴/۷۷۹۹	۰/۰۲۲۵	۰/۷۸۴۲	<- 6Z تمادی سازی
۱۶/۳۳۰۸	۰/۰۳۹۴	۰/۶۴۳۲	<- 8Z تمادی سازی
۲۱/۱۱۷۷	۰/۰۳۳۸	۰/۷۱۳۷	<- 9Z تمادی سازی

پژوهش، ضرایب اعتبار و پایایی و کیفیت مدل پرداخته شود. در ابتدا مدل مربوط به ضرایب مسیر و پس از آن مدل مربوط به مقادیرتی گزارش شده است.

در ادامه با استفاده از مدل‌سازی معادلات ساختاری حداقل مجذورات جزئی به بررسی مدل مفهومی پژوهش پرداخته شده است تا با استفاده از نتایج آزمون به بررسی روابط بین متغیرهای

نمودار ۱- ضرایب مسیر

نمودار ۲- مقادیر تی

بررسی کفایت مدل. در مدل Smart PLS جهت بررسی برازش مدل SSE (مجموع مجذورات خطای پیش‌بینی) برای هر بلوک متغیر پنهان و $(1 - SSE/SSO)$ نیز شاخص اعتبار اشتراک یا CV-COM را نشان می‌دهد و اگر شاخص واریس اعتبار اشتراک متغیرهای پنهان مثبت باشد، مدل اندازه‌گیری کیفیت مناسب دارد.

جدول ۳- شاخص واریس اعتبار اشتراک و اعتبار افزونگی متغیرهای پنهان

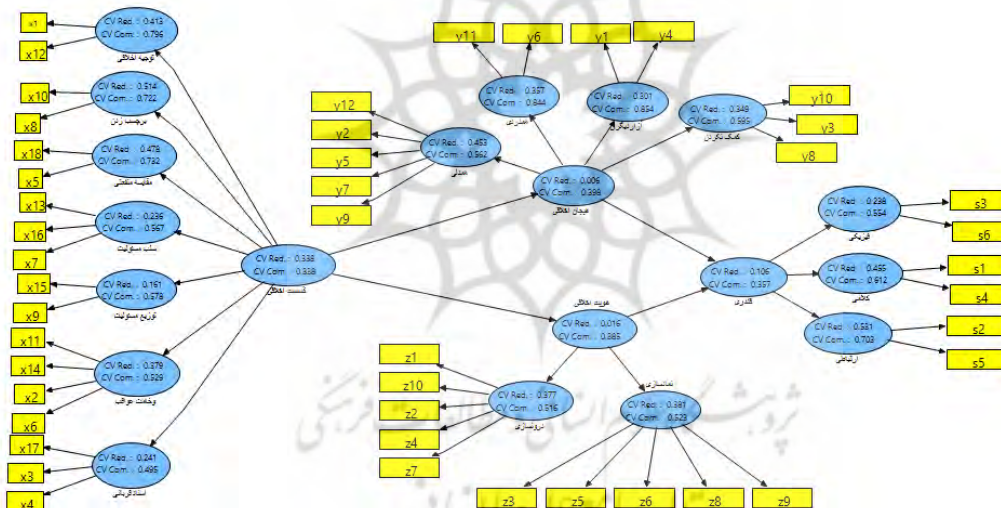
متغیر	CV-COM= $1 - (SSE/SSO)$	CV-Red
احساس گناه آزار دیگران	۰/۸۵۳۵۳۴	۰/۳۰۱۱۰۸
احساس گناه کمک نکردن به قربانی	۰/۵۹۴۵۵۷	۰/۳۴۹۰۲۵
همدلی	۰/۵۶۱۸۱۵	۰/۴۵۳۰۶۷
همدردی	۰/۸۴۳۹۳۸	۰/۳۵۶۵۷۴
قلدری فیزیکی	۰/۵۵۳۷۳۰	۰/۲۳۷۹۷۵
قلدری کلامی	۰/۶۱۲۲۲۶	۰/۴۵۴۸۵۷
قلدری ارتباطی	۰/۷۰۲۶۸۴	۰/۵۳۰۹۳۶
درون‌سازی	۰/۵۱۵۷۹۳	۰/۳۷۶۷۳۸
نمادسازی	۰/۵۲۲۸۳۵	۰/۳۸۰۹۷۴

۰/۴۱۲۶۳۳	۰/۷۹۶۱۵۰	توجیه اخلاقی
۰/۵۱۴۰۶۲	۰/۷۲۳۳۸۸	برچسب زدن بدون سوءنیت
۰/۴۷۸۴۲۸	۰/۷۳۱۵۱۳	مقایسه منفعتی
۰/۳۳۵۷۳۵	۰/۵۶۷۱۷۹	سلب مسئولیت
۰/۱۶۰۵۵۷	۰/۵۷۷۶۹۰	توزیع مسئولیت
۰/۳۷۸۸۹۷	۰/۵۲۸۶۱۶	وخامت عواقب
۰/۲۴۱۰۰۲	۰/۴۹۴۹۸۵	اسناد رفتار قلدری به قربانی

شاخص بررسی اعتبار حشو یا افزونگی می‌باشد، استفاده شده است. شاخص اشتراک، کیفیت مدل استون-گیسر نیز می‌گویند، کیفیت اندازه‌گیری هر بلوک را می‌سنجد. شاخص حشو با نظر گرفتن مدل اندازه‌گیری، کیفیت مدل ساختاری را برای هر بلوک درون‌زاد اندازه‌گیری می‌کند. مقادیر مثبت این شاخص‌های نشانگر کیفیت مناسب و قابل قبول مدل اندازه‌گیری و ساختاری می‌باشد.

بر اساس نتایج جدول ۳ ملاحظه می‌شود که شاخص واریسی اعتبار اشتراک متغیرهای پنهان برای تمام سازه‌ها مثبت است، لذا مدل تدوین شده از کفایت مناسبی برخوردار است. درنهایت، پس از تأیید کفایت، پایایی و روایی‌های موردنیاز به بررسی اثرات مستقیم، غیرمستقیم و کل متغیرهای پژوهش بر قلدری پرداخته شده است.

معیار CV RED و CV COM. برای بررسی کیفیت یا اعتبار مدل از بررسی اعتبار که شامل شاخص بررسی اعتبار اشتراک و

نمودار ۳- بررسی معیار CV RED و CV COM

جامعه (TaTb) است که در معرض واریانس نمونه‌گیری قرار دارد. با داشتن برآوردی از خطای استاندارد ab و با فرض نرمال بودن توزیع نمونه‌گیری ab می‌توان یک p -value برای ab به دست آورد. بطور کلی در آزمون سوبل می‌توان از تخمین نرمال برای بررسی معنی‌داری رابطه استفاده کرد. با داشتن برآورد خطای استاندارد اثر غیرمستقیم می‌توان فرضیه صفر را در مقابل فرض مخالف آزمون کرد. آماره Z برابر است با نسبت ab به خطای

همان طور که مشاهده می‌شود شاخص‌ها مثبت و بزرگ‌تر از صفر می‌باشد. لذا مدل با تکیه بر این شاخص‌ها مورد تأیید است. به منظور بررسی نقش میانجی از آزمون سوبل استفاده شده است. آزمون سوبل رویکرد حاصل ضرب ضرایب، روش دلتا یا رویکرد نظریه نرمال هم نامیده شده است. آزمون سوبل برای انجام استنباط در مورد ضریب اثر غیرمستقیم ab ، بر همان نظریه استنباط مورد استفاده برای اثر مستقیم مبتنی است. اثر غیرمستقیم ab یک برآورد خاص نمونه از اثر غیرمستقیم در

$$Z - \text{Value} = \frac{a * b}{\sqrt{(b^2 * s_a^2) + (a^2 * s_b^2) + (s_a^2 * s_b^2)}}$$

استاندارد آن. به عبارت دیگر مقدار Z-Value را از رابطه زیر بدست می‌آوریم:

جدول ۴- بررسی نقش میانجی‌گری هیجان اخلاقی

فرضیه	ضریب مسیر	خطای استاندارد	سطح معنی داری تی
گسست اخلاقی -> هیجان اخلاقی	-۰/۱۳۹۹	۰/۰۵۱۲	۲/۷۳۲
هیجان اخلاقی -> قلدری	-۰/۱۶۵۵	۰/۰۳۹۵	۴/۱۹۱

با توجه به موارد مذکور میزان آماره ۲/۲۸۸ برآورد شد که با توجه به بزرگتر بودن از میزان ۱/۹۶ مشخص می‌شود هیجان اخلاقی در ارتباط بین گسست اخلاقی و قلدری واسطه است.

جدول ۵- بررسی میانجی‌گری هویت اخلاقی

فرضیه	ضریب مسیر	خطای استاندارد	سطح معنی داری تی
گسست اخلاقی -> هویت اخلاقی	-۰/۲۱۰۱	۰/۰۴۳۵	۴/۸۳۲۴
هویت اخلاقی -> قلدری	-۰/۲۹۰۹	۰/۰۶۰۴	۴/۸۱۶۲

با توجه به موارد مذکور میزان آماره ۳/۴۱۰ برآورد شد که با توجه به بزرگتر بودن از میزان ۱/۹۶ مشخص می‌شود هویت اخلاقی در ارتباط بین گسست اخلاقی و قلدری واسطه است.

بحث و نتیجه‌گیری

بندورا مفهوم گسست اخلاقی را برای فرآیندهای اجتماعی و شناختی مطرح کرد که در آن افراد می‌توانند بدون احساس گناه رفتار غیراخلاقی خود را توجیه کنند. در واقع، بندورا در نظریه خود، هشت مکانیزم خود نظارتی را مطرح می‌کند، تا ارتباط بین استدلال اخلاقی و رفتار اخلاقی (یا رفتار غیراخلاقی) را توصیف کند. از راه این مکانیزم‌های روانی، افراد می‌توانند فارغ از خودتحریم‌های منفی، که غالباً در پی رفتارهای غیراخلاقی می‌آیند؛ از قبیل احساس گناه و شرم، رفتار غیر اخلاقی خود را توجیه اخلاقی کنند. براساس پیشینه‌های پژوهش که مورد بررسی قرار گرفت، مانند بسیاری از متغیرهای علوم رفتاری، جهت مطالعه رابطه گسست اخلاقی با قلدری نیز، مناسب است که متغیرهای دیگری به عنوان واسطه در نظر گرفته شود تا بتوان تعریفی کامل‌تر از رابطه بین این دو متغیر ارائه داد. یکی از این متغیرها، عوامل هیجانی مثل «هیجان اخلاقی» بود. نظریه‌های سنتی در رشد اخلاقی، مانند نظریه پیازه و کالبرگ بیش‌تر به نقش عوامل شناختی در قضاوت اخلاقی می‌پرداختند. اما کارهای اخیر، عوامل هیجانی را به عنوان جنبه‌ای مهم از قضاوت‌ها و رفتارهای اخلاقی قلمداد می‌کنند. متغیر دیگر، هویت اخلاقی است. شکل‌گیری

هویت اخلاقی، موجب افزایش یکپارچگی اخلاقی در فرد و شیوه خاص نگاه او به خود می‌شود. پژوهشگران معتقدند آنچه پایبندی به رفتار اخلاقی را آسان می‌کند، شکل‌گیری هویت اخلاقی است؛ به گونه‌ای موجب می‌شود که ارزش‌های اخلاقی جزء درونی شخصیت فرد شود. تعریف احساس شرم و گناه به عنوان بخشی از هیجان اخلاقی بسیار به هویت اخلاقی نزدیک است. شرم نوعی احساس سرزنش خود است که با ارزیابی منفی نسبت به خود همراه است. نکته جالب آنکه شرم همانند هویت بعد درونی و بیرونی هم دارد. در این پژوهش به بررسی دو فرضیه به شرح زیر پرداخته شده است؛ در بررسی نخستین فرضیه؛ از آنجا که مقدار آماره بدست آمده (۲/۱۹۶) بالای حداقل آماره در سطح مورد اطمینان (۱/۹۶) قرار گرفته است، لذا فرض صفر رد و فرض پژوهش تأیید شد. پس مشخص شد هیجان اخلاقی در ارتباط بین گسست اخلاقی و قلدری واسطه است. در تأیید نتایج این فرضیه، پژوهش‌های زیادی یافت شد که به مهم‌ترین آنها اشاره می‌شود؛ به عنوان مثال، مازون، کامودکا و سلمیولی (۲۰۱۷) در پژوهش خود نشان دادند که گسست اخلاقی با سطوح بالای قلدری و سطوح پایین دفاع همراه بود. احساس گناه با قلدری رابطه منفی و با رفتار دفاعی رابطه مثبت داشت. یک اثر تعدیل‌کننده نیز برای احساس گناه یافت شد: افزایش گسست اخلاقی، موجب افزایش رفتارهای قلدرانه در دانش‌آموزان با سطح پایین احساس گناه شد. هم‌چنین، پژوهش تورنبرگ، پازولی، گینی و جانگرت (۲۰۱۶) نیز که به بررسی اثرات جداگانه و تعاملی

یانگ و لی (۲۰۱۷) که در مورد خشونت و قلدری در نوجوانان، انجام شده است نیز تأیید کننده نتایج فرضیه دوم است، که در آن وانگ و همکاران بیان می‌کنند که اگر چه صفت خشونت نقش مهمی در قلدری دارد، اما باید به نقش واسطه‌ای و تعدیل‌کنندگی مکانیسم‌های زیربنایی مؤثر در قلدری نیز توجه نمود. آنان هویت را به عنوان واسطه این رابطه مطرح کردند. همچنین، نتایج پژوهش‌های بلاسی (۲۰۰۵)، کلی و دامون (۱۹۹۲)، ناروز و لپسلی (۲۰۰۵)، هارت و فگلی (۱۹۹۵)، فریمن (۲۰۰۷)، کارتر (۲۰۰۶) و ریمر (۲۰۰۳) نیز تأیید کننده نتایج این فرضیه بودند. افزون بر آن، کوئینو و رید (۲۰۰۲) نیز در پژوهشی که در اهمیت هویت اخلاقی انجام دادند؛ به نوعی نتایج این فرضیه را تأیید کرده و بیان می‌کنند: هویت اخلاقی می‌تواند با استفاده از مکانیسم‌های خودتنظیمی بر روی عملکرد اخلاقی فرد تأثیر بگذارد. که در واقع این مکانیسم‌های خودتنظیمی رقیب اصلی مکانیسم‌های گسست اخلاقی هستند و فرد دارای هویت اخلاقی مثبت، می‌تواند مکانیسم‌های گسست اخلاقی را کاهش و در برابر رفتارهای غیراخلاقی، هیجان منفی ایجاد کند و به تبع آن موجب کاهش رفتارهای غیراخلاقی (مثل قلدری) شود. در تأیید نتایج این فرضیه، با تکیه بر پژوهش‌های صورت گرفته در چند دهه اخیر، می‌توان گفت پژوهشگران به طور فزاینده متقاعد شده‌اند که هویت ممکن است نقشی مهم در عملکرد اخلاقی داشته باشد و بیش از همه، پژوهش‌های بلاسی (۱۹۸۳، ۱۹۸۴، ۱۹۹۵) آغازگری امیدوارکننده برای درک ارتباط بین هویت و عملکرد اخلاقی است. لذا، با توجه به نتایج این پژوهش و پژوهش‌های مورد بررسی، می‌توان این‌گونه نتیجه گرفت که؛ هر دو متغیر هویت اخلاقی و هیجان اخلاقی، می‌توانند بین گسست اخلاقی و قلدری، نقش میانجی داشته باشند.

محدودیت‌ها و پیشنهادهای پژوهش

یکی از محدودیت‌های این پژوهش زیاد بودن تعداد پرسش‌نامه‌ها بود، که موجب خستگی دانش‌آموزان و نگرانی محقق از اینکه پرسش‌نامه‌های انتهایی با دقت پاسخ داده نشود، می‌شد. دیگر محدودیت این پژوهش همکاری پایین مدیران مدارس و معلمان در اجرای پرسش‌نامه‌ها بود. زیرا به علت دارا بودن بار ارزشی موضوع پژوهش، گمان می‌کردند نتایج آن ممکن است نشان دهنده پایین بودن سطح اخلاقی دانش‌آموزان آنها باشد. پیشنهاد می‌شود در پژوهشی دیگر در زمینه رشد اخلاقی، به منظور درک بهتر مفهوم انگیزه اخلاقی و هویت اخلاقی، به مفهوم «فراخود» (مفهومی که در طی انجام پژوهش، به نقش آن در هویت و انگیزه اخلاقی پی برده شد) نیز پرداخته شود.

هیجان‌ات اخلاقی و گسست اخلاقی در قلدری و دفاع در دانش‌آموزان پرداخته بودند؛ نشان دادند که گسست اخلاقی با قلدری رابطه مثبت و با دفاع رابطه منفی داشت، در حالی که هیجان‌ات اخلاقی با قلدری رابطه منفی و با دفاع رابطه مثبت داشت. رابطه مثبت بین گسست اخلاقی با قلدری و رابطه منفی بین گسست اخلاقی با هیجان اخلاقی در این پژوهش نیز تأیید شد. نتایج پژوهش وانگ، یانگ، گائو و ژائو (۲۰۱۶) نیز نشان داد که گسست اخلاقی تا حدی تأثیر همدلی بر قلدری را به عهده دارد. افزون بر این، گسست اخلاقی رابطه بین همدلی و قلدری را تعدیل کرد. به طور مشخص، بین میزان همدلی و قلدری در سطح پایین‌تر از گسست اخلاقی، رابطه منفی وجود دارد. با این حال، در سطوح بالایی از گسست اخلاقی، رابطه بین همدلی و قلدری ناکارآمد بود. همچنین، هایمل و بنانو (۲۰۱۵) که در بررسی فرآیند گسست اخلاقی در قلدری، به نقش سرزنش خود و احساس گناه - به عنوان یکی از مقیاس‌های هیجان اخلاقی - نیز پرداخته بودند، نتایجی هم‌سو با نتایج فرضیه اول به دست آوردند. پرن و هلفنفرینگر (۲۰۱۲) نیز در پژوهش خود نشان دادند که هیجان اخلاقی با تأکید بر احساس گناه، پیش‌بینی کننده هر دو نوع از قلدری بود، اما گسست اخلاقی، خصوصاً مقیاس توجیه اخلاقی آن در قلدری سنتی پیش‌بینی کننده بود، اما در قلدری سایبری پیش‌بینی کننده چندان نبود. پیش‌بینی کننده هیجان اخلاقی و گسست اخلاقی برای قلدری در این پژوهش نیز تأیید شده بود. همچنین، دانیل باتسون (۱۹۹۰) نشان می‌دهد که ارتباط مستقیمی میان همدلی و نوع دوستی (به عنوان یک رفتار اجتماعی) وجود دارد. افزون بر موارد ذکر شده، پژوهش‌های گری و وگنر (۲۰۱۱)، بیرهوف (۲۰۰۲)، آیزنبرگ و هافمن (۲۰۰۰)، آلمدا، کاریا و مارینهو (۲۰۱۰)، هاید (۲۰۱۰)، بندورا (۱۹۹۶)، پرن و گاتویلر (۲۰۱۲)، ابرمن (۲۰۱۱) هافمن (۲۰۰۰)، نانسی (۲۰۰۱)، منسی (۲۰۰۳)، پرن و گاتویلر (۲۰۱۲)، پرن مالتی و هایمل (۲۰۱۲)، هلکاما (۲۰۰۷)، آلتف، (۲۰۱۲) و بندورا (۱۹۹۹)، (۲۰۰۴)، و هیت، بیورکلاند و مورفی (۲۰۰۰) هر کدام به نقش یکی از زیرمقیاس‌های هیجان اخلاقی پرداخته‌اند، و همه آنها به نوعی مؤید نتایج حاصل از فرضیه اول پژوهش هستند. تقریباً پژوهشی وجود نداشت که مخالف نقش پررنگ هیجان اخلاقی در قلدری باشد.

از آنجا که در فرضیه دوم، مقدار آماره بدست آمده (۴/۲۱۰) بالای حداقل آماره در سطح مورد اطمینان (۱/۹۶) قرار گرفته است، لذا، این بار نیز فرض صفر رد و فرضیه دوم پژوهش نیز تأیید گردید. بنابراین، مشخص می‌شود هویت اخلاقی نیز در ارتباط بین گسست اخلاقی و قلدری واسطه است. نتایج پژوهش وانگ،

¹. Superego

ملاحظات اخلاقی

در این مطالعه همه پاسخ‌دهندگان با رضایت کامل پرسش‌نامه‌ها را تکمیل کردند و اطلاعاتشان کاملاً محرمانه نگه داشته شد.

حامی مالی

این مقاله برگرفته از رساله دکتری نویسنده اول، به راهنمایی نویسنده دوم می‌باشد.

مشارکت نویسندگان

نویسنده دیگری مشارکت نداشته است.

تعارض منافع

بنابر اظهار نویسندگان، این مقاله فاقد هرگونه تعارض منافع بوده است.

تشکر و قدردانی

از تمامی مشارکت‌کنندگان پژوهش اعم از معلمان و دانش‌آموزان و هم‌چنین، مدیران مدارس ابتدایی شهر تهران که در اجرای این پژوهش ما را مساعدت کردند، تشکر و قدردانی می‌شود.

References

- 1- Kohlberg L. Moral stages and moralization: The cognitive-developmental approach. In T. Lickona (Ed.), *Moral development and behavior: Theory, research, and social issues*. 1976. (pp. 31-53). New York: Holt, Rinehart & Winston.
- 2- Kohlberg L. *Essays on moral development: The psychology of moral development: Moral stages and the idea of justice*. San Francisco: 1984. Vol. 2. Harper & Row.
- 3- Piaget J. *The moral judgment of the child*. New York: 1932. Free Press.
- 4- Emler N, Tarry H. Clutching at straws: Is it time to abandon the moral judgment deficit explanation for delinquency? *British Journal of Developmental Psychology*, 2017. 25, 191-195.
- 5- Gibbs, J. C. *Moral development and reality: Beyond the theories of Kohlberg and Hoffman*. Boston: 2020. Allyn & Bacon.
- 6- Turiel E. *The development of social knowledge*. Cambridge. Cambridge University Press. 1983.
- 7- Nucci LP. *Education in the moral domain*. Cambridge: Cambridge University Press. 2021.
- 8- Hymel S, Schonert-Reichl KA, Bonanno RA, Vaillancourt T, Rocke Henderson N. Bullying and morality. In S. R. Jimerson, S. M. Swearer, & D. L. Espelage (Eds.), *Handbook of bullying in schools: An international perspective*, 2020, (pp. 101-118). New York: Routledge.
- 9- Thornberg R, Pozzoli T, Jungert T. Unique and Interactive Effects Of Moral Emotions and Moral Disengagement On Bullying and Defending Among School Children, *The Elementary School Journal*, 2021, 116, 322-337.
- 10- Hymel S, Rocke-Henderson N, Bonanno RA. Moral disengagement: A framework for understanding bullying among adolescents. *Journal of Social Sciences*, 2015, 8, 1-11.
- 11- Obermann M-L. Moral disengagement in self-reported and peer-nominated school bullying. *Aggressive Behavior*, 2021, 37, 133-144. doi:10.1002/ab.20378.
- 12- Gini G. Social cognition and moral cognition in bullying: What's wrong? *Aggressive Behavior*, 2016, 32, 528-539. doi:10.1002/ab.20153.
- 13- Gini G, Pozzoli T, Hymel Sh. Moral Disengagement Among Children and Youth: A Meta-Analytic Review of Links to Aggressive Behavior. *AGGRESSIVE BEHAVIOR*, 2019, 40, 56-68.
- 14- Perren S, Gutzwiller-Helfenfinger E. Cyberbullying and traditional bullying in adolescence: Differential roles of moral disengagement, moral emotions, and moral values. *European Journal of Developmental Psychology*, (2022). 9, 195-209. doi:10.1080/17405629.2011.643168
- 15- Blasi A, Moral cognition and moral action: A theoretical perspective. *Developmental Review*; 1983, (3):178-210.
- 16- Rest J, Thoma S, Edwards L. Designing and Validating a Measure of Moral Judgment: Stage Preference and Stage Consistency Approaches, *Journal of Educational Psychology*. 2000, 89(1), 5-28.
- 17- Eisenberg N. Emotion, regulation, and moral development. *Annual Review of*

- Psychology, 2000, 51, 665–697. doi:10.1146/annurev.psych.51.1.665
- 18- Hoffman ML. Empathy and moral development. Cambridge: Cambridge University Press. 2010.
- 19- Haidt J. The moral emotions. In R. J. Davidson, K. R. Scherer, & H. H. Goldsmith (Eds.), *Handbook of affective sciences*, 2013, (pp. 852–870). New York: Oxford University Press.
- 20- Gray K, Wegner DM. Dimensions of moral emotions. *Emotion Review*, 2021, 3, 258–260
- 21- Bierhoff H-W. *Prosocial behavior*. Hove: Psychology Press. 2022.
- 22- Almedia A, Correia I, Marinho, S. Moral disengagement, normative beliefs of peer group, and attitudes regarding roles in bullying. *Journal of School Violence*, 2020, 9, 23–36. doi:10.1080/15388220903185639.
- 23- Bandura A, Barbaranelli C, Caprara GV, Pastorelli C. Mechanisms of moral disengagement in the exercise of moral agency. *Journal of Personality and Social Psychology*, 1996, 71, 364–374. doi:10.1037/0022-3514.71.2.364
- 24- Malti T, Gummerum M, Keller M. Children's Moral Motivation, Sympathy, and Prosocial Behavior, *Child Development*, 2019, 80(2), 442–460.
- 25- Thornberg R, Jungert T. Bystander behavior in bullying situations: Basic moral sensitivity, moral disengagement and defender self-efficacy. *Journal of Adolescence*, 2020, 36, 475–483. doi:10.1016/j.adolescence.2013.02.003
- 26- Travlos K, Barkoukis B, Douma I. The Effect of Moral Disengagement on Bullying: Testing the Moderating Role of Personal and Social Factors. *Journal of Interpersonal Violence*, 2018, 1, 1-20.
- 27- Hardy S, Carlo G. Moral identity: What is it, How Does It Develop, and Is It Link to Moral Action? *Child Development perspectives*; 2021, 3(5):212-218.
- 28- Murrell SA, Salsman NL, Meeks S. Educational attainment, positive psychological mediators, and resources for health and vitality in older adults. *Aging and Health*, 2013, 15, 591–615.
- 29- Phillips DA. Punking and Bullying: Strategies in middle school, high school, and beyond. *Interpersonal Violence*, 2020, 22,158-178.
- 30- Hart D, Carlo G. Moral Development in Adolescence. *Journal of Research on Adolescence*; 2005, 15(3):223-233.
- 31- Aquino K, Reed A, The Self Importance of Moral Identity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 2010, 83:1423-1440
- 32- Pornari CD, Wood J. Peer and cyber aggression in secondary school students: The role of moral disengagement, hostile attribution bias, and outcome expectancies. *Aggressive Behavior*, 2010, 36, 81–94. doi:10.1002/ab.20336.
- 33- Homan HA. *Modeling structural equations using Lisrel software*. Tehran: Samt Publications. 1384.